

یک محقق و پژوهشگر در مطلبی به «روزنامه سر آمد» بررسی کرد؛

اقتصاد مردم دنیا زیر سایه وضعیت تنگه هرمز

گروه دریاپا به- مرتضی فاختری – تنگه هرمز، این گذرگاه باریک اما حیاتی در منطقه خلیج فارس، تنها یک آبراه جغرافیایی نیست؛ بلکه شاهراه انرژی جهان و یکی از پرنش ترین نقاط ژئوپلیتیکی کره زمین است. این تنگه که در باریک‌ترین نقطه‌اش تنها ۳۳کیلومتر عرض دارد، محل عبور بیش از یک‌پنجم صادرات نفت جهان و درصد قابل توجهی از گاز طبیعی مایع است.

به گزارش روزنامه اقتصاد سرآمد، مرتضی فاختری، محقق و پژوهشگر در نوشتاری اختصاصی به بررسی جایگاه تنگه‌هرمز استراتژیک با توجه به اهمیت این آبراهه در حوزه انتقال نفت و گاز جهانی در اقتصاد جهان و تاثیر گذاری آن بر وضعیت اقتصادی مردم دنیا پرداخته است. این مطلب را در ادامه می‌خوانید:

نقشی که تنگه‌هرمز در اقتصاد جهانی ایفا می‌کند، بسیار فراتر از آن چیزی است که در نقشه‌ها و کتاب‌های جغرافیا دیده می‌شود. در حقیقت، سرنوشت بسیاری از خانوارهای جهان، از پمپ‌بنزین‌های لس‌آنجلس گرفته تا کارخانجات چین، با این گذرگاه حیاتی گره خورده است. تنگه‌هرمز به نوعی شاه‌رگ حیاتی صادرات انرژی کشورهای حوزه خلیج‌فارس از جمله ایران، عربستان سعودی، عراق، کویت، قطر، و امارات متحده عربی است. این کشورها حدود ۴۰درصد نفت جهان را تولید می‌کنند. نفتکش‌هایی که از بنادر این کشورها خارج می‌شوند، ناگزیر باید از تنگه‌هرمز عبور کنند تا به بازارهای اروپا، آسیا و آمریکا برسند. به‌همین خاطر، کوچک‌ترین اختلال در امنیت این تنگه می‌تواند تأثیرات زنجیره‌ای عظیمی بر قیمت جهانی نفت، نرخ ارز، تراز تجاری کشورها و حتی شاخص‌های بورس داشته باشد، اما اهمیت تنگه‌هرمز تنها در عبور نفت خلاصه نمی‌شود؛ صادرات گاز طبیعی مایع به‌ویژه از سوی قطر که بزرگ‌ترین صادرکننده این محصول در جهان است، نیز وابسته به این تنگه است.

این بدان معناست که صنایع پتروشیمی، نیروگاه‌های برق، خطوط تولید و سیستم گرمایش خانگی میلیون‌ها نفر در جهان، وابسته به آرامش نسبی در این گذرگاه کوچک دریایی هستند. در این میان، قدرت‌های جهانی نیز با دقت و نگرانی ویژه‌ای تحولات پیرامون این تنگه را زیر نظر دارند. ایالات متحده آمریکا، اتحادیه اروپا، چین، ژاپن، و هند همگی در مقطعی پای ناوهای جنگی خود را به این منطقه باز کرده‌اند، چراکه در صورت بروز بحران، بهای نفت و گاز به سرعت از کنترل خارج شده و اقتصاد جهان را دچار رکودهای شدید می‌کند. وابستگی جهان به نفت‌خام هنوز به پایان نرسیده و تنگه‌هرمز کانونی برای این وابستگی است.

نقش استراتژیک ایران در تنگه‌هرمز

ایران، به‌عنوان یکی از کشورهایی که در ساحل شمالی تنگه قرار داشته و کنترل بخشی از آن را در اختیار دارد، همواره اعلام کرده است که در صورت تهدید امنیت ملی با اعمال فشارهای خارجی، ممکن است به بستن تنگه اقدام کند. اگرچه این تهدید بیشتر جنبه بازدارندگی دارد، اما همواره واکنش بازار جهانی نفت به چنین تهدیدهایی بسیار سریع و شدید بوده است. قیمت نفت در واکنش به چنین تنش‌هایی معمولاً چندین دلار افزایش یافته و در بعضی موارد تا ۳۰درصد نوسان داشته است. در کنار مسائل انرژی، تنگه‌هرمز نقش مهمی در تجارت بین‌المللی ایفا می‌کند. کالاهای مصرفی، تجهیزات صنعتی و حتی موادغذایی که از آسیا به سمت اروپا یا از خاورمیانه به سوی جنوب و شرق آسیا در حرکت‌اند، از این تنگه عبور می‌کنند. بنابراین امنیت تنگه نه‌تنها برای صادر کنندگان نفت، بلکه برای واردکنندگان کالا نیز اهمیت دارد.

سایه تنگه‌هرمز بر اقتصاد مردم دنیا

نکته مهم‌تر اما آن است که اقتصاد مردم عادی، یعنی خانوارهایی که در نقاط دور از خلیج‌فارس زندگی می‌کنند نیز از تنگه‌هرمز تأثیر می‌پذیرند. وقتی نفت گران می‌شود، قیمت بنزین در جایگاه‌ها افزایش می‌یابد، هزینه حمل‌ونقل بالا می‌رود و در نتیجه تورم بالا می‌رود. این یعنی خانواده‌ای در رم یا توکیو، بدون اینکه نام تنگه‌هرمز را شنیده باشد، هزینه بیشتری برای خرید موادغذایی، قبض برق یا رفت‌وآمد روزانه پرداخت می‌کند. در واقع، امنیت تنگه‌هرمز، امنیت اقتصادی میلیون‌ها خانواده در سراسر جهان است.

تنگه‌هرمز به‌صورت ضمنی به ابزاری برای چانه‌زنی دیپلماتیک نیز تبدیل شده است. قدرت‌هایی که در سواحل این تنگه حضور دارند، می‌توانند از این موقعیت برای به دست آوردن امتیازهای سیاسی و اقتصادی استفاده کنند. مثلاً در جریان تحریم‌های شدید نفتی علیه ایران، این کشور بارها اعلام کرد که اگر فروش نفت ایران به صفر برسد، دیگر کشورها نیز نباید از امنیت عبور از تنگه بهره‌مند شوند. این پیام غیرمستقیم، هم برای دولت‌ها و هم برای بازرها، پیام روشنی است که ایران، ولو به‌صورت بالقوه، توان برهم زدن ثبات انرژی جهانی را دارد.

نگاه چین وهندبه تنگه‌هرمز

چین و هند، به‌عنوان واردکنندگان عمده نفت از خلیج‌فارس، به‌شدت نگران اختلال در این مسیر هستند. هرگونه تنش در تنگه‌هرمز مستقیماً روی رشد اقتصادی این کشورها تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل است که این کشورها در سال‌های اخیر به دنبال متنوع‌سازی منابع انرژی، استفاده از مسیرهای جایگزین و سرمایه‌گذاری در انرژی‌های تجدیدپذیر شده‌اند. بااین حال، وابستگی فعلی آن‌ها به این منطقه به حدی بالاست که نمی‌توانند در کوتاه‌مدت از آن صرف‌نظر کنند.

ایده‌هایی همچون استفاده از خطوط لوله نیز برای دور زدن تنگه، بارها مطرح شده است. عربستان سعودی و امارات متحده عربی اقدام به ساخت خطوط لوله‌ای کرده‌اند که نفت را از مسیرهای زمینی به دریای سرخ منتقل کند. بااین حال، حجم صادرات این خطوط هنوز قابل مقایسه با ظرفیت تنگه‌هرمز نیست. ضمن اینکه چنین پروژه‌هایی هزینه‌بر، زمان‌بر و در معرض تهدیدات دیگری هستند.

معاون استاندار سیستان و بلوچستان:

افزایش ظرفیت آب شیرین کن چابهار از نیازهای سواحل مکران است

سیستان و بلوچستان معاون استاندار سیستان و بلوچستان و فرماندار ویژه شهرستان چابهار گفت: افزایش ظرفیت آب‌شیرین‌کن و تکمیل خطوط انتقال آن از نیازهای منطقه سواحل مکران است.

به گزارش اقتصادسرآمد، علیرضا نورا در شورای توسعه شهرستان، افزود: تأمین اعتبار و اولویت دهی به اتمام ۱۲ کیلومتر خط انتقال آب از آب شیرین‌کن کنارک به چابهار، تا پایان سالجاری انجام خواهد شد و براساس دستور وزیر نیرو تمام اعتبارات طرح‌های آبرسانی سد کهیر و زیردان صرف این پروژه خواهد شد.وی افزود: با پیگیری‌های

انجام شده، وزیر نیرو با تصویب ۶ مصوبه فوری و عملیاتی، گام بلندی برای تأمین پایدار آب آشامیدنی، صنعت و کشاورزی در شهرستان‌های جنوبی استان برداشته که قابل تقدیر است.فرماندار چابهار ادامه داد: در اقدامی تأثیرگذار برای رفع چالش کم‌آبی در جنوب سیستان و بلوچستان، پیگیری‌های مستقیم در دیدار با وزیر نیرو به تصویب مصوبات کلیدی منجر شد.

وی با اشاره به اینکه استراتژی تأمین آب بلندمدت، افزود: برای پاسخگویی به نیاز آبی چابهار و کنارک (با توجه به توسعه صنعتی، گردشگری و خشکسالی)، آب آشامیدنی از چهار منبع (سد زیردان ساروبوک، سد کهیر کنارک، نمک‌زدایی و شیرین‌سازی آب دریای عمان) تأمین می‌شود.

وی بر شتاب در آبرسانی روستاهای مرکزی چابهار تأکید کرد و گفت: تسریع عملیات خط انتقال آب از روستای دم‌دیف تا سه‌راهی و ششام بخش مرکزی و پیگیری تخصیص اعتبارات استانی، ملی و تکمیل شبکه توزیع روستاهای باقی‌مانده بخش مرکزی نیز از دیگر مصوبات این دیدار با وزیر نیرو بود.

فرماندار ویژه چابهار به پیوند تأمین آب صنایع با توسعه فاضلاب اشاره کرد افزود: پیشنهاد بازنگری در تخصیص آب صنایع بزرگ(از محل شیرین‌سازی دریا) به شرط سرمایه‌گذاری آن‌ها در توسعه تاسیسات فاضلاب چابهار و کنارک و استفاده از پساب تصفیه‌شده، تصویب و پیگیری می‌شود.وی با استقبال از این مصوبات حیاتی، بر لزوم پیگیری مستمر و اجرای فوری تعهدات وزارت نیرو و تخصیص به‌موقع اعتبارات تأکید کرد و گفت: این تصمیمات نقطه عطفی در مسیر رفع دغدغه دیرینه کم‌آبی منطقه است.

جایگاه تنگه‌هرمز در حقوق بین‌الملل

از نظر حقوق بین‌الملل نیز تنگه‌هرمز جایگاه ویژه‌ای دارد. براساس کنوانسیون حقوق دریاها، کشتی‌ها حق عبور بی‌ضرر از تنگه‌های بین‌المللی را دارند، اما ایران که عضو این کنوانسیون نیست، شرایط خاص خود را دارد و همین مسئله به پیچیدگی‌های حقوقی و سیاسی منطقه می‌افزاید. چالش‌هایی از این دست، باعث می‌شود هرگونه منازعه در این منطقه، به‌سرعت به بحران جهانی تبدیل شود.

نباید از نقش رسانه‌ها و تحلیلگران اقتصادی نیز غافل شد. هر بار که خبری از توقیف یک نفتکش، پرواز پهپاد یا درگیری‌های موضعی در نزدیکی تنگه‌هرمز منتشر می‌شود، تپتر اول بسیاری از رسانه‌های جهان به آن اختصاص می‌یابد و شاخص‌های بازارهای جهانی بلافاصله واکنش نشان می‌دهند. این یعنی تنگه‌هرمز نه‌تنها یک موضوع راهبردی، بلکه یک عامل روانی در بازارهای مالی نیز به‌شمار می‌رود.

نتیجه‌گیری

در مجموع، تنگه‌هرمز یک نقطه ژئوپلیتیکی است که آینده آن در گرو توازن میان دیپلماسی، قدرت نظامی، حقوق بین‌الملل و منافع اقتصادی است. ادامه صلح و ثبات در این منطقه نیازمند گفت‌وگو، همکاری‌های منطقه‌ای، احترام به حقوق متقابل و جلوگیری از تنش‌زایی است. جهان امروز بیش از هر زمان دیگر، به امنیت و ثبات نیاز دارد و تنگه‌هرمز یکی از حساس‌ترین حلقه‌های این زنجیره جهانی است.

در دورانی که اقتصاد جهان به هم تنیده و جهانی‌سازی به اوج رسیده است، نمی‌توان تنگه‌هرمز را صرفاً یک مسئله منطقه‌ای دانست. این گذرگاه، قلب تپنده انرژی جهان است و هر ضربه به آن، لرزه‌ای بر اندام اقتصاد جهانی می‌اندازد. لذا حفظ امنیت آن، نه‌فقط مسئولیت کشورهای منطقه، بلکه مسئولیت مشترک جامعه جهانی است.

سال	عبور نفت خام	درصد از کل صادرات نفت جهان	گاز طبیعی مایع (LNG)	کشورهای اصلی صادرکننده
2019	21.0	21٪	3.5	قطر، امارات، ایران
2020	18.5	20٪	3.2	قطر، امارات، ایران
2021	18.9	20٪	3.4	قطر، امارات، ایران
2022	20.5	21٪	3.6	قطر، امارات، ایران
2023	21.2	22٪	3.8	قطر، امارات، ایران
2024 (بر آورد)	21.6	22.5٪	4.0	قطر، امارات، ایران

توضیحات تکمیلی:

بیش از ۷۵٪ صادرات نفت عربستان سعودی، کویت، عراق و امارات از طریق این تنگه انجام می‌شود.

قطر به‌تنهایی حدود ۰۵میلیون تن LNG در سال صادر می‌کند که بیش از ۸۰٪ آن از طریق تنگه هرمز عبور می‌کند.در سال ۲۰۲۳، حدود ۵هزار نفتکش و کشتی حامل LNG از تنگه عبور کرده‌اند.

با تصویب وزرای محیط‌زیست ۱۵ کشور اروپایی:

ممنوعیت تخلیه فاضلاب اسکرابرها در اقیانوس اطلس از سال ۲۰۲۷

با تصویب وزرای محیط‌زیست ۱۵ کشور اروپایی تخلیه فاضلاب اسکرابرهای حلقه باز در آب‌های داخلی و مناطق بندری در سراسر شمال شرقی اقیانوس اطلس از ژوئیه ۲۰۲۷ میلادی به طور کامل ممنوع خواهد شد. قرار است تخلیه فاضلاب اسکرابرهای حلقه بسته نیز در این منطقه از ژانویه ۲۰۲۹ ممنوع شود به گزارش اقتصادسرآمد به نقل از maritime-executive؛ ممنوعیت تخلیه فاضلاب اسکرابر در پی جلسه کمیته حفاظت از محیط زیست دریایی (MEPC) در ماه آوریل در سازمان بین‌المللی دریانوردی (IMO) برگزار شد، جایی که بزرگترین منطقه کنترل انتشار (ECA)

جهان مورد توافق قرار گرفت. ممنوعیت تخلیه فاضلاب اسکرابرهای حلقه بسته از ژانویه ۲۰۲۹ میلادی برنامہ‌ریزی شده است.

سیان پریور مدیر کشتیرانی سازمان مردنهاد دریاها در معرض خطر در این زمینه گفت: این یک لحظه مهم برای حفاظت از دریا است که نشان می‌دهد همکاری منطقه‌ای می‌تواند پیشرفت واقعی زیست‌محیطی را در بخش دریایی به ارمغان بیاورد. فاضلاب سمی اسکرابرها جایی در اقیانوس ندارد. این ممنوعیت نه تنها برای حیات دریایی، بلکه برای جوامع ساحلی که برای معیشت خود به دریای سالم متکی هستند، نیز مفید خواهد بود.مارتن ورداسدونک، مدیر پروژه بنیاد دریای شمال هم یادآور شد: تبدیل آلودگی هوا به آلودگی اقیانوس معامله قابل قبولی نیست. همانطور که نقشه‌های تهیه شده نشان می‌دهد، ممنوعیت تخلیه اسکرابر اکنون در سراسر جهان رایج است. از نظر تناژ ناخالص ۳۰درصد از ناوگان تجاری جهانی پنج سال پس از شروع قانون جهانی IMO ۲۰۲۰ با محدودیت انتشار گوگرد، اسکرابر که به عنوان سیستم‌های تمیزکننده گاز خروجی شناخته می‌شود نصب کرده‌اند. این قانون مالکان را مجبور می‌کرد بین نصب اسکرابر یا خرید سوخت گران‌تر با گوگرد کمتر یکی را انتخاب کنند.

در حالی که اکثر کشورهای اروپایی می‌خواستند تخلیه اسکرابر را در سراسر دریاهای سرزمینی ۱۲مایل دریایی ممنوع کنند، عدم اجماع کامل به این معنی بود که این عنصر در تصمیم فعلی گنجانده نشده است و فقط توصیه می‌شود که تخلیه در دریاهای سرزمینی ممنوع شود.

دوشنبه-۹ تیر ۱۴۰۴- سال یازدهم- شماره ۲۲۲۸

دریاپایه ۳ بنادر

معاون بنادر و دریانوردی سیستان و بلوچستان: **بندر شهید بهشتی چابهار در مسیر هوشمندسازی شبکه برق با اتکای عملی به نیروهای بومی است**

معاون فنی و مهندسی اداره کل بنادر و دریانوردی سیستان و بلوچستان گفت: بندر شهید بهشتی چابهار در مسیر هوشمندسازی شبکه برق با اتکای عملی به نیروهای بومی است زیرا انتقال دانش و مهارت‌های پیشرفته به نیروهای ساکن منطقه، نه‌تنها موجب افزایش کیفیت بهره‌برداری می‌شود، بلکه ضامن پایداری این دستاوردها در سال‌های آینده خواهد بود.

به گزارش اقتصادسرآمد، هادی مومنی به ایرنا اظهار کرد: در راستای هوشمندسازی و تقویت زیرساخت‌های فنی و بهره‌گیری از ظرفیت‌های انسانی منطقه، دوره‌های تخصصی آموزش سیستم دیسپاچینگ برق با برنامه‌ریزی و هدایت اداره کل بنادر و دریانوردی سیستان و بلوچستان در بندر شهید بهشتی چابهار برگزار شده است.

وی افزود: این دوره‌ها در امتداد راهبرد سازمان بنادر و دریانوردی برای توانمندسازی نیروهای بومی و توسعه زیرساخت‌های تخصصی برق در بنادر جنوبی کشور برگزار شده است.

معاون فنی و مهندسی اداره کل بنادر و دریانوردی سیستان و بلوچستان گفت: در شرایطی که توسعه فنی بدون سرمایه‌گذاری انسانی پایدار نخواهد بود، برگزاری چنین دوره‌هایی با تمرکز بر تربیت نیروی متخصص محلی، بخشی از مسوولیت و رسالت مدیریتی ما در بندر چابهار است.

مدیر پروژه‌های برقی اداره کل بنادر سیستان و بلوچستان نیز با اشاره به اهمیت این آموزش در بهره‌برداری بهینه از مرکز دیسپاچینگ افزود: در حال حاضر، تعدادی از پست‌های برق فشار متوسط (۲۰ کیلوولت) بندر به سامانه دیسپاچینگ متصل شده‌اند و برنامه‌ریزی برای گسترش این اتصال در حال انجام است.

مرتضی نور شهرکی افزود: در این دوره، همکاران ما با مباحثی از جمله ساختار سیستم SCADA، عملکرد RTU، مانیتورینگ برخط و وضعیت تجهیزات، مدیریت رخداده‌ا، تحلیل مصرف و صدور مجوزهای ایمن برقداری آشنا شدند.

وی ادامه داد: دیسپاچینگ به عنوان مغز فرماندهی شبکه برق، نقش محوری در تصمیم‌گیری‌های سریع و کنترل دقیق شبکه دارد؛ بنابراین آموزش صحیح و تسلط نیروهای محلی به این فناوری، شرط اصلی بهره‌برداری ایمن، واکنش به‌موقع به رویدادها و کاهش خاموشی‌های ناخواسته خواهد بود.

مدیر پروژه‌ه‌های برقی اداره کل بنادر سیستان و بلوچستان بیان کرد: برگزاری دوره های تخصصی و دوره های آتی بخشی از پروژه ارتقاء و نوسازی زیرساخت‌های برق در بندر شهید بهشتی چابهار است که هدف نهایی آن، دستیابی به یک شبکه هوشمند، پایدار و پاسخگو به نیازهای عملیاتی در راستای تحقق برنامه هفتم توسعه در سواحل مکران است.

پهلودهی همزمان ۴ فروند کشتی در بندر شهیدباهر طی روزهای جنگی

مدیر بنادر و دریانوردی شهید باهر و شرق استان هرمزگان گفت: روند تخلیه و بارگیری در بندر شهید باهر طی روزهای اخیر عادی بوده و همچنان نیز ادامه دارد.

به گزارش اقتصادسرآمد، حمیدرضا محمدحسینی تختی در جمع خبرنگاران با اعلام این خبر اظهار کرد: از ابتدای شراوت دشمن در حمله به مناطق نظامی و غیرنظامی کشور، کارکنان این مدیریت تداوم روند فعالیت‌های دریایی و بندری را، با دستور کار ویژه در پیش گرفتند.وی افزود: بر همین اساس، طبق هماهنگی‌های صورت گرفته، کلیه امور دریایی و بندری در بنادر شهید باهر و بنادر شرق استان با حساسیت بیشتری دنبال شده و روند فعالیت‌ها بدون هیچ گونه خللی دنبال شده است.

مدیر بنادر و دریانوردی شهید باهر و شرق استان هرمزگان همچنین به خدمات‌رسانی ویژه در حوزه مسافری بین‌المللی اشاره و عنوان کرد: در این راستا، با تمهیدات اندیشیده شده، سرویس‌های مسافری به مقاصد کشورهای امارات متحده عربی و عمان با پذیرش مسافران این کشورها، در راستای ایجاد امنیت روانی و آسودگی این افراد، دنبال شد.

محمدحسینی تختی ادامه داد: در بخش تجاری نیز، روند پهلودهی شناورها بدون هیچ گونه مشکلی دنبال شد و طی هفته گذشته، چهار فروند کشتی به منظور تخلیه و بارگیری کالاهای مورد نظر در بندر شهید باهر پهلودهی شده است. وی تصریح کرد: این کشتی‌ها به منظور تخلیه کالاهای اساسی و بارگیری اقلام مختلف جهت صادرات، در اسکله‌های این بندر پهلودهی شده است. این مقام مسئول در انتها نیز عنوان کرد: بندر شهید باهر جزو بنادر مهم صادراتی کشور محسوب می‌شود که در امور صادرات کالای نفتی و غیرنفتی، حمل‌ونقل کالا و حمل‌ونقل مسافری داخلی و بین‌المللی جایگاه ویژه‌ای دارد و طی این ایام خاص نیز، با حفظ سنگر خدمات‌رسانی و تأمین کالاهای مورد نیاز کشور، به ایفای نقش پرداخته است.